

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

จากภูมิภาคและการกระจายของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นต่างๆ นักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบตระกูลไทเชื่อว่าภาษาไทยดั้งเดิมมีวรรณยุกต์อยู่ 4 หน่วยเสียง (Li, 1977 : 25) วรรณยุกต์ A, B และ C จะเกิดในพยางค์เป็น (คำเป็น) หรือเกิดกับพยางค์ที่จบด้วยเสียงก้อง (voiced sounds) อันได้แก่ เสียงสระ เสียงกึ่งสระ และเสียงนาสิก ส่วนวรรณยุกต์ D นั้นเกิดกับพยางค์ตาย (คำตาย) หรือพยางค์ที่จบด้วยเสียงกักหรือเสียงหยุด ระบบวรรณยุกต์ เช่นที่ว่านี้เชื่อกันว่าดำรงอยู่อย่างน้อยจนกระทั่งหลังจากที่ได้มีการประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นใช้เขียนภาษาไทยถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Gedney, 1972 : 428) โดยทั่วไปหน่วยคำที่มีวรรณยุกต์ดั้งเดิม A คือ หน่วยคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับในระบบการเขียนในภาษาไทยมาตรฐาน หน่วยคำที่มีวรรณยุกต์ดั้งเดิม B และ C คือ หน่วยคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกและโท (ไม่เอกและไม่โท) กำกับตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เราไม่อาจยึดถือรูปเขียนในภาษาไทยมาตรฐานเป็นหลักได้เสมอไป เนื่องจากคำบางคำมีการเปลี่ยนแปลงเสียงหรือมีการยืมคำจากบางภาษาถิ่นมาใช้ ยังผลให้คำเหล่านั้นมีเสียงวรรณยุกต์ผิดเพี้ยนไปจากที่ควรจะเป็นในแง่ที่มาเชิงประวัติ นอกจากนี้คำบางคำในภาษาไทยมาตรฐานอาจมีรูปเขียนผิดแปลกและไม่ได้สะท้อนลักษณะของเสียงในภาษาดั้งเดิม ทั้งๆที่ภูมิภาคทางเสียงบ่งว่าเป็นคำที่พัฒนาโดยตรงมาจากภาษาดั้งเดิม ขณะเดียวกันคำบางคำที่มีใช้ทั่วไปในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ อาจไม่มีรูปเขียนในภาษาไทยมาตรฐานก็ได้

ช่วงเวลาหลังจากผู้พูดภาษาตระกูลไทได้กระจัดกระจายแยกย้ายไปตามที่ต่างๆ อันเป็นช่วงที่มีการประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นใช้ในหมู่ผู้พูดภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้แล้ว (Gedney, 1972 : 428) ภาษาต่างๆที่มีวรรณยุกต์ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออกไกลเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงครั้งใหญ่ (drastic sound change) เช่น ภาษาต่างๆในตระกูลไท การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ระบบวรรณยุกต์ดั้งเดิมเกิดการแยกเสียงและรวมเสียงตามลักษณะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นดั้งเดิม ซึ่งบราวน์ (Brown, 1985 : 33) เรียกว่าการแตกตัวครั้งใหญ่ของวรรณยุกต์ (The Great Tone Split) โดยทั่วไปวรรณยุกต์ A, B, C และ D จะแยกตัวออกเป็นสองเสียงหรือมากกว่า เสียงวรรณยุกต์ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่นี้บางเสียงจะมีการรวมตัวกัน ในแต่ละภาษาถิ่นรูปแบบการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์จะแตกต่างกันทำให้เกิดระบบ

วรรณยุกต์หลากหลายรูปแบบ สำหรับวรรณยุกต์ D ในพยางค์ตายนั้น นอกจากจะแยกเสียงตามลักษณะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นดั้งเดิมแล้ว ยังแยกเสียงตามความสั้น-ยาวของสระอีกด้วย

หลี่ (Li, 1977 : 25) ระบุว่าสัทลักษณะของเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่มีอิทธิพลต่อการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์ประกอบด้วย ลักษณะความก้อง (voicing) ลักษณะการมีกลุ่มลม (aspiration) และลักษณะการกักที่เส้นเสียง (glottalization) ในภาษาตระกูลไททุกถิ่น ความก้อง-ไม่ก้องของพยัญชนะต้นจะมีอิทธิพลต่อการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์ ส่วนลักษณะการมีกลุ่มลม-ไม่มีกลุ่มลม และการกักที่เส้นเสียง-ไม่กักที่เส้นเสียงอาจมีอิทธิพลต่อการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์เฉพาะบางเสียงและบางถิ่นหรือบางกลุ่มเท่านั้น (Li, 1977 : 26) จากการศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทถิ่นต่างๆ เกิดนีย์ (Gedney, 1972 : 434) ได้แบ่งพยัญชนะต้นดั้งเดิมตามสัทลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการแยกเสียงและรวมเสียงของวรรณยุกต์เป็น 4 ประเภท คือ พยัญชนะเสียงก้อง (voiced consonants) พยัญชนะกักที่เส้นเสียงหรือนำด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง (glottal stop or preglottalized consonants) พยัญชนะกักไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม (voiceless unasperated stops) และพยัญชนะประเภทเสียดแทรก ไม่ก้อง (voiceless friction sounds) ซึ่งหมายรวมถึงเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (voiceless fricatives) เสียงกัก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม (voiceless aspirated stops) และเสียงพยัญชนะ sonorants ที่นำด้วยกลุ่มลม (preaspirated sonorants) ได้แก่ เสียง *hm *hl เป็นต้น ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ตาราง 1 : พยัญชนะต้นและวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาตระกูลไท

พยัญชนะต้นดั้งเดิม	วรรณยุกต์ดั้งเดิม				
	A	B	C	DL	DS
เสียงประเภทเสียดแทรก ไม่ก้อง เช่น *s, *hm, *ph					
เสียงกัก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เช่น *p, *t, *k					
เสียงกักที่เส้นเสียง/นำด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง เช่น *ʔ, *ʔb, *ʔj					
เสียงก้อง เช่น *b, *d, *g					
	พยางค์เป็น			พยางค์ตาย	

ที่มา : ดัดแปลงจากเกิดนีย์ (Gedney, 1972 : 434)

การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นในสมัยต่อมา อาจไม่บ่งชี้สัทลักษณะดั้งเดิมของพยัญชนะต้นดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น พยัญชนะก้องในปัจจุบันอาจพัฒนามาจากพยัญชนะไม่ก้อง และพยัญชนะไม่ก้องในปัจจุบันก็อาจพัฒนามาจากพยัญชนะก้อง ดังตัวอย่าง

	ปัจจุบัน	อดีต	
(1)	ma; 1 ¹	*hma; A	หมา
	ma; 2	*ma; A	มา
(2)	pha; 1	*pha; A	ผา
	pha; 2	*ba; A	พา

คำในชุดที่หนึ่งปัจจุบันมีพยัญชนะต้นเป็นเสียงนาสิกก้องทั้งคู่ แต่นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติสามารถสืบสร้างได้ว่าคำที่หมายถึง “หมา” นั้น มีพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง ในขณะที่คำที่หมายถึงกริยา “มา” นั้น มีพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง ในชุดที่สองก็เช่นกัน คำว่า “ผา” มีพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง ส่วนคำว่า “พา” พัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิมก้อง ในปัจจุบันทั้งสองคำมีพยัญชนะต้นเป็นเสียงไม่ก้อง มีกลุ่มลม

จากการเปรียบเทียบปฏิภาคของเสียงวรรณยุกต์และพยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่นต่างๆ นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติสืบสร้างไว้ว่าคำที่แปลว่า “หมา” “มา” “ผา” และ “พา” เป็นคำที่มีวรรณยุกต์ดั้งเดิม A ความแตกต่างของคำว่า หมา-มา และ ผา-มา อยู่ที่ความก้องหรือไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นในรูปเขียนของภาษาไทยมาตรฐาน รูปเขียน หมม ใช้แทนเสียงไม่ก้อง *hm ในขณะที่รูปเขียน ม ใช้แทนเสียงก้อง *m รูปเขียน ผ ใช้แทนเสียงไม่ก้อง *ph และรูปเขียน พ ใช้แทนเสียงก้อง *b ต่อมาเมื่อพยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องกลายเป็นเสียงก้อง (เช่นกรณีของ หมา-มา เป็นต้น) และเสียงก้องกลายเป็นไม่ก้อง (เช่น กรณีของ พา-ผา เป็นต้น) หรืออาจกล่าวได้ว่าเมื่อพยัญชนะต้นสูญเสียความแตกต่างดั้งเดิม นั่นคือเกิดการรวมเสียงพยัญชนะต้นขึ้น วรรณยุกต์ดั้งเดิม A, B, C และ D จึงเกิดการแยกเสียง ในกรณีของภาษาไทยมาตรฐานวรรณยุกต์ดั้งเดิม A ในคำว่า “หมา” และ “ผา” พัฒนาไปเป็นเสียงจัตวาหรือวรรณยุกต์ /1/ ส่วนวรรณยุกต์ดั้งเดิม A ในคำว่า “มา” และ “พา” พัฒนาไปเป็นเสียงสามัญหรือวรรณยุกต์ /2/ ตัวอย่างที่ยกมานี้ชี้ให้เห็นว่าลักษณะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นในภาษาไทยปัจจุบันไม่ได้บอกลักษณะของเสียงดั้งเดิมเสมอไป

¹ วรรณยุกต์ภาษาไทยมาตรฐาน ว./1/ ต่ำ-ขึ้น ว./2/ กลางระดับ ว./3/ ต่ำ-ระดับ ว./4/ สูง-ตก ว./5/ สูง-ระดับ

อย่างไรก็ตาม ในหลายกรณีรูปเขียนและเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐานไม่ได้เอื้อต่อการสืบสร้างเสียงดั้งเดิม ตัวอย่างเช่น คำว่า [ja;N 2] “นกยาง” กับ [ja;N 2] “ยาง” (พารา) และ คำว่า [ja;N 4] “ยาง” (ปึง) กับ [ja;N 4] “ยาง” (เดิน) นั้น เป็นคำพ้องเสียงและพ้องรูปในภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่ในภาษาไทยถิ่น เช่นภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช คำเหล่านี้จะมีเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าน่าจะพัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิมต่างกัน ดังนี้

ไทยมาตรฐาน	นครศรีธรรมราช	ความหมาย	พยัญชนะต้นดั้งเดิม
ja;N 2	ja;N 5	นกยาง	*j
ja;N 2	ja;N 3	ยาง (พารา)	*?j
ja;N 4	ja;N 6	ยาง (เดิน)	*j
ja;N 4	ja;N 4	ยาง (ปึง)	*?j

คำว่า “นกยาง” และคำว่า “ยาง” (เดิน) นั้น หลี่ (Li, 1977 : 178) สืบสร้างไว้ว่ามีพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง *j ส่วนคำว่า “ยาง” (พารา) และคำว่า “ยาง” (ปึง) นั้นมีพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง *?j

นอกจากชุดคำดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยในฐานะผู้พูดภาษาถิ่นนครศรีธรรมราชพบว่าคำหลายคำในภาษานครศรีธรรมราชที่มีพยัญชนะต้นเป็นหน่วยเสียงฐานเพดานแข็งนั้นมีการแยกเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกันอย่างน่าสนใจ ในขณะที่ภาษาไทยมาตรฐานสูญเสียความแตกต่างดังกล่าวและบางครั้งก็ไม่ปรากฏคำใช้ และเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยถิ่นอื่นก็จะเห็นรูปแบบการรวมตัว (pattern of consonant merger) ของหน่วยเสียงพยัญชนะที่น่าสนใจ เช่น

ไทยมาตรฐาน	นครศรีธรรมราช	ภูเก็ต ²	ความหมาย
jik 3	jik 2	jik 1	หยิก (ผม)
jik 3	jik 4	jik 1	หยิก (กตด้วยเล็บ)
ไม่มีใช้	jik 7	jik 6	ยิก (ไล่)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลักษณะทางสัทศาสตร์ การกระจายและรูปแบบการรวมตัวของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นต่อเนื่องฐานเพดานแข็งในภาษานครศรีธรรมราช โดยเชื่อมโยงกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่มีผู้สืบสร้างไว้

² วรรณยุกต์ 1 = สูง—ระดับ (44) วรรณยุกต์ 6 = ต่ำ—ระดับ (22) -- อาจารย์ชัยเลิศ กิจประเสริฐ ผู้ให้ข้อมูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะทางสัทศาสตร์ การกระจายและรูปแบบการรวมตัวของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นต่อเนื่องฐานเพดานแข็งในภาษาถิ่นย่อยของภาษานครศรีธรรมราช โดยเชื่อมโยงกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นฐานเพดานแข็งในภาษาไทยดั้งเดิม

ความสำคัญและประโยชน์

ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงการกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นฐานเพดานแข็งในภาษาถิ่นย่อยต่างๆของภาษานครศรีธรรมราช รวมทั้งพัฒนาการของหน่วยเสียงดังกล่าวจากหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมฐานเพดานแข็ง นอกจากนี้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาภาษาไทยถิ่นและภาษาศาสตร์เชิงประวัติ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาลักษณะทางสัทศาสตร์และการกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นฐานเพดานแข็งในคำศัพท์ภาษาไทยที่อาจมีรูปเขียนในภาษาไทยมาตรฐานเป็น อ ย ย ญ หญ และ หย จำนวนทั้งสิ้น 355 คำ โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 21 อำเภอ กับ 2 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง ชนอม สีชล ท่าศาลา ปากพั่น ลานสกา พรหมคีรี ร่อนพิบูลย์ ฉวาง เขียวใหญ่ ทุ่งสง ชะอวด หัวไทร ทุ่งใหญ่ พิปูน นาบอน บางขัน จุฬาภรณ์ ถ้ำพรณรา เฉลิมพระเกียรติ พระพรหม กิ่งอำเภอนบพิตำ และกิ่งอำเภอช้างกลาง โดยครั้งแรกเลือกจุดเก็บข้อมูลได้ 25 จุด แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดอีกครั้ง พบจุดตัดในแผนที่ซึ่งอยู่ในทะเลใกล้กับอำเภอชนอมเพิ่มเติมขึ้นมาอีกหนึ่งจุด งานวิจัยนี้จึงมีพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 26 จุด และใช้ผู้บอกภาษาจุดละหนึ่งคนรวมเป็น 26 คน

การวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ภาษานครศรีธรรมราชจะยึดตามงานวิจัยของ จริญญา สมนึก (2525)

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

หน่วยเสียงฐานเพดานแข็ง หมายถึง หน่วยเสียงต่อเนื่อง [+continuant] ฐานเพดานแข็ง ซึ่งหมายรวมถึงหน่วยเสียงนาสิก ฐานเพดานแข็ง ก้อง /ʒ/ และหน่วยเสียงเปิด ฐานเพดานแข็ง ก้อง /j/

ไท หมายถึง ตระกูลภาษา หรือภาษาถิ่นต่างๆที่ไม่อยู่ในประเทศไทย เช่น ไทขาว
ไทดำ วูมิง เป็นต้น

ไทย หมายถึง ภาษาไทย หรือภาษาไทยถิ่น ที่พูดอยู่ในประเทศไทยเช่น ไทยถิ่น
เหนือ ไทยถิ่นใต้ ไทยถิ่นอีสาน เป็นต้น

ภาษาไทยมาตรฐาน หมายถึง ภาษาไทยที่ใช้เป็นภาษาราชการและในวงการศึกษา
ภาษานครศรีธรรมราช หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาไทยถิ่นใต้ที่ใช้พูดในพื้นที่
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สัญลักษณ์ที่ใช้

1. สัทสัญลักษณ์แทนเสียงพยัญชนะ

/p/	แทน	หน่วยเสียงกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม
/ph/	แทน	หน่วยเสียงกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม
/b/	แทน	หน่วยเสียงกัก ริมฝีปาก ก้อง
/t/	แทน	หน่วยเสียงกัก ฟัน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม
/th/	แทน	หน่วยเสียงกัก ฟัน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม
/d/	แทน	หน่วยเสียงกัก ฟัน ก้อง
/k/	แทน	หน่วยเสียงกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม
/kh/	แทน	หน่วยเสียงกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม
/ʔ/	แทน	หน่วยเสียงกัก เส้นเสียง
/c/	แทน	หน่วยเสียงกักเสียดแทรก ปุ่มเหงือก-เพดานแข็ง ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม
/ch/	แทน	หน่วยเสียงกักเสียดแทรก ปุ่มเหงือก-เพดานแข็ง ไม่ก้อง มีกลุ่มลม
/f/	แทน	หน่วยเสียงเสียดแทรก ริมฝีปาก-ฟัน ไม่ก้อง
/s/	แทน	หน่วยเสียงเสียดแทรก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง
/h/	แทน	หน่วยเสียงเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง
/ʃ/แทน	แทน	หน่วยเสียงเสียดแทรก เส้นเสียง ก้อง
/m/	แทน	หน่วยเสียงนาสิก ริมฝีปาก ก้อง
/n/	แทน	หน่วยเสียงนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง
/ɲ/แทน	แทน	หน่วยเสียงนาสิก เพดานแข็ง ก้อง
/N/	แทน	หน่วยเสียงนาสิก เพดานอ่อน ก้อง
/l/	แทน	หน่วยเสียงเปิดข้างลิ้น ปุ่มเหงือก ก้อง
/w/	แทน	หน่วยเสียงเปิด ริมฝีปาก ก้อง
/j/	แทน	หน่วยเสียงเปิด เพดานแข็ง ก้อง
/ /		เป็นเครื่องหมายสำหรับกำกับหน่วยเสียง เช่น /p/
[ ]		เป็นเครื่องหมายสำหรับกำกับเสียงหรือเสียงย่อย เช่น [pa;]

~	เป็นเครื่องหมายสำหรับแสดงการแปรอิสระ เช่น /j/ ~ /ʒ/
*	เป็นเครื่องหมายแสดงเสียงดั้งเดิม หรือเสียงที่เกิดจากการสืบสร้าง เช่น *j
>	เป็นเครื่องหมายแสดงว่าเสียงหนึ่งกลายเป็นอีกเสียงหนึ่ง เช่น *h ³ > /j/
<	เป็นเครื่องหมายแสดงว่าเสียงหนึ่งกลายเป็นอีกเสียงหนึ่ง เช่น /j/ < *h ³

2. สัทสัญลักษณ์แทนเสียงสระ

/i:/	แทน	หน่วยเสียงสระปิด หน้า ไม่ห่อริมฝีปาก
/e:/	แทน	หน่วยเสียงสระกึ่งปิด หน้า ไม่ห่อริมฝีปาก
/ɜ:/	แทน	หน่วยเสียงสระกึ่งเปิด หน้า ไม่ห่อริมฝีปาก
/a:/	แทน	หน่วยเสียงสระเปิด กลาง ไม่ห่อริมฝีปาก
/O:/	แทน	หน่วยเสียงสระกึ่งเปิด หลัง ห่อริมฝีปาก
/o:/	แทน	หน่วยเสียงสระกึ่งปิด หลัง ห่อริมฝีปาก
/u:/	แทน	หน่วยเสียงสระปิด หลัง ห่อริมฝีปาก
*/:/	แทน	หน่วยเสียงสระปิด กลาง ไม่ห่อริมฝีปาก
/E:/	แทน	หน่วยเสียงสระกึ่งปิด กลาง ไม่ห่อริมฝีปาก

3. สัทสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์

/1/	แทน	เสียงวรรณยุกต์ สูง-ขึ้น-ตก (452)
/2/	แทน	เสียงวรรณยุกต์ สูง-ระดับ (44) และ สูง-ขึ้น (45)
/3/	แทน	เสียงวรรณยุกต์ กลาง-ขึ้น-ตก (342)
/4/	แทน	เสียงวรรณยุกต์ กลาง-ระดับ (33) และ กลาง-ขึ้น (34)
/5/	แทน	เสียงวรรณยุกต์ ต่ำ-ขึ้น-ตก (231)
/6/	แทน	เสียงวรรณยุกต์ ต่ำ-ขึ้น (24)
/7/	แทน	เสียงวรรณยุกต์ ต่ำ-ลง (21)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ระบบเสียงภาษานครศรีธรรมราช

การศึกษาระบบเสียงภาษานครศรีธรรมราชแบ่งออกเป็น 2 แนวทางใหญ่ๆ คือ การศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบร่วมสมัย ได้แก่ งานวิจัยของ วิไลวรรณ ดำรักษ์ (2513) จริญญา สมนึก (2525) และค่านวณ นวลสนอง (2530) และการศึกษาภาษาเปรียบเทียบเชิงประวัติ ได้แก่ งานวิจัยของ เจ มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1985) และเดือนเพ็ญ รัชช์แพทย์ (2541)

1.1 วิไลวรรณ ดำรักษ์ (2513) ได้วิจัยเรื่องระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช โดยเลือกอำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูล ได้ผลสรุปดังนี้

1.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ พยัญชนะต้นเดี่ยวมี 22 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, ph, b, t, th, d, c, ch, k, kh, ʔ, m, n, l, r, f, s, h, w, j, N, ʒ/ พยัญชนะท้ายมี 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -N, -w, -j/ และพยัญชนะควบกล้ำมี 13 หน่วยเสียง ได้แก่ /pl, pr, phl, phr, tr, kl, kr, kw, khl, khr, khw, ml, mr/

1.1.2 หน่วยเสียงสระ สระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ɔ, ɔ:, E, E:, i-, i-:, a, a:, O, O:, o, o:, u, u:/ ส่วนสระประสมมี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /iE, i-E, uE/

1.1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 7 หน่วยเสียง ได้แก่ ว./1/ สูง-ขึ้น-ตก ว./2/ สูง-ระดับ ว./3/ กลาง-ขึ้น ว./4/ กลาง-ระดับ ว./5/ ต่ำ-ตก ว./6/ ต่ำ-ขึ้น และ ว./7/ ต่ำ-ระดับ

ในส่วนของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นฐานเพดานแข็ง วิไลวรรณ ดำรักษ์ (2513) อธิบายว่า /ʒ/ จะปรากฏหน้าสระ 8 หน่วยเสียง คือ /i, i:, ɔ, a, u, O, O:, i-E/ เช่น [ʒai 1] “ใหญ่” [ʒi; 1] “หยี” เป็นต้น ส่วน /j/ จะปรากฏหน้าสระหน่วยใดหน่วยหนึ่งได้ เช่น [je; 5] “เย” [jen 3] “เย็น” [ja;k 4] “อยาก” เป็นต้น วิไลวรรณ ดำรักษ์ สังเกตเห็นว่า คำว่า [jen 3] “เย็น” และ [ja;k 4] “อยาก” มีเสียงวรรณยุกต์ที่ต่างไปจากคำศัพท์อื่นที่มีพยัญชนะต้นนำหน้าด้วย /j/ เพราะมีเสียงวรรณยุกต์เป็นหน่วยเสียงกลาง-ขึ้น และกลาง-ระดับ ซึ่งปกติแล้วหน่วยเสียงนี้จะปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นประเภทที่ 1 (ไม่ก้อง ดั้งเดิม) เท่านั้น จึงได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า คำศัพท์ที่มี /j/ เป็นพยัญชนะต้นจะมีวรรณยุกต์ /4/ เมื่อ /j/ นำหน้าหน่วยเสียงสระ /a:/ /O:/ /iE/ /uE/ โดยมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกัก พบในคำว่า [ja;k 4] “อยาก” [jO;t 4] “หยอด” [jiap 4] “เหยียบ” [juak 4] “หยวก” [jO;k 4] “หยอก” จากข้อสังเกตนี้ กล่าวได้ว่า วิไลวรรณ ดำรักษ์ เห็นความแตกต่างของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่มีพยัญชนะต้นเป็นหน่วยเสียงฐานเพดานแข็ง แต่ไม่ได้ให้คำอธิบายหรือสันนิษฐานว่าพยัญชนะต้น /j/ ในคำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจพัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิมหน่วยเสียงอื่นที่ไม่ใช่ *j

1.2 เนื่องจากงานวิจัยของ วิไลวรรณ ดำรักษ์ (2513) ครอบคลุมจุดเก็บข้อมูลเฉพาะอำเภอมืองเพียงอำเภอดีว จริยา สมนึก (2525) จึงได้ศึกษาระบบเสียงภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยทำการเก็บข้อมูลอำเภอละ 1 จุด รวมทั้งสิ้น 16 จุด³ ได้ผลสรุปดังนี้

³ ปัจจุบัน จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 21 อำเภอกับ 2 กิ่งอำเภอ เนื่องจากงานวิจัยของจริยา สมนึก และ คำนวน นวลสนอง (กล่าวถึงในลำดับถัดไป) ศึกษาก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงเขตการปกครอง จึงยังนับการแบ่งเขตปกครองแบบเก่า

1.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ พยัญชนะต้นมี 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, ph, b, t, th, d, c, ch, k, kh, ʔ, m, n, l, r, s, w, h, j, ʔ̃³/ หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายมี 7 หน่วยเสียง ได้แก่ / -p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -N/ แต่ในภาษาย่อยอำเภอดวงทุ่งใหญ่ ทุ่งสง และกิ่งอำเภอนาบอน จะออกเสียงพยัญชนะท้าย /-k/ ในคำพยางค์ตายเสียงยาวเป็น /-ʔ/ แต่บางครั้งภาษาย่อยกิ่งอำเภอนอมก็ออกเสียงเป็นทั้ง /-k/ และ /-ʔ/ พยัญชนะควบกล้ำมี 13 หน่วยเสียง ได้แก่ /pl, pr, phl, phr, tr, kl, kr, kw, khl, khr, khw, ml, mr/ โดยหน่วยเสียง /ml/ และ /mr/ ไม่พบในภาษากลุ่มย่อยอำเภอนอมและอำเภอลิขิต แต่จะมีหน่วยเสียง /r/ และ /l/ แทน

1.2.2 หน่วยเสียงสระ สระเดี่ยวมี 16 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ɜ:, a, a:, *, *, F, F:, u, u:, o, o:, O/ สระประสมสองเสียง มี 14 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia [i;a], iu, eu [e;u], ɜu [ɜ;u], ai, a;i, au, a;u, *a [*;a], Fi [F;i], ui, ua [u;a], oi [o;i], Oi, [O;i]/ และสระประสมสามเสียงมี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /iau, *ai, uai/

1.2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ จริยา สมนึก แบ่งระบบวรรณยุกต์ภาษานครศรีธรรมราช ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.3.1 ระบบวรรณยุกต์รูปแบบที่ 1 ใช้พูดในภาษากลุ่มทุกอำเภอยกเว้น อำเภอนอม ประกอบด้วย 7 หน่วยเสียง ดังนี้

แผนภาพ 1 การแยกเสียงและรวมเสียงวรรณยุกต์รูปแบบที่ 1 ในงานของ จริยา สมนึก

	A	B	C	DL	DS
1	ว./1/ (452)		ว./2/ (44)		(45)
2	ว./3/ (342)		ว./4/ (33)		(34)
3					
4	ว./5/ (231)	ว./6/ (24)	ว./7/ (21)	ว./6/ (24)	ว./7/ (21)

ว./1/ เสียง สูง-ขึ้น-ตก

ว./3/ เสียงกลาง-ขึ้น-ตก

ว./5/ เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก

ว./7/ เสียงต่ำ-ลง

ว./2/ เสียงสูง-ระดับ/ สูง-ขึ้น

ว./4/ เสียงกลาง-ระดับ /กลาง-ขึ้น

ว./6/ เสียงต่ำ-ขึ้น

ที่มา : ดัดแปลงจาก จริยา สมนึก, 2525 : 82

1.2.3.2 ระบบวรรณยุกต์รูปแบบที่ 2 ใช้พูดในภาษาถิ่นอำเภอนวม
ประกอบด้วย 6 หน่วยเสียง ดังนี้

แผนภาพ 2 การแยกเสียงและรวมเสียงวรรณยุกต์รูปแบบที่ 2 ในงานของ จริญญา สมนึก

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 (452)		ว.2 (44)		ว.3 (45)
2	ว.3 (342)		ว.4 (24)		ว.5 (34)
3					
4	ว.5 (231)	ว.4	ว.6 (21)		ว.6 (21)

ว./1/ เสียงสูง-ขึ้น-ตก

ว./2/ เสียงสูง-ระดับ/สูง-ขึ้น

ว./3/ เสียงกลาง-ขึ้น-ตก

ว./4/ เสียงต่ำ-ขึ้น/กลาง-ขึ้น

ว./5/ เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก

ว./6/ เสียงต่ำ-ลง

ที่มา : ดัดแปลงจาก จริญญา สมนึก , 2525 : 82

จริญญา สมนึก (2525 : 71-73) อธิบายสาเหตุที่ระบบวรรณยุกต์อำเภอนวมต่างจากระบบวรรณยุกต์อำเภอนวมอื่นว่า อาจเป็นเพราะอำเภอนวมมีอาณาเขตติดกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงรับอิทธิพลจากภาษาย่อยถิ่นดอนสัก ระบบวรรณยุกต์ของภาษาย่อยถิ่นดอนสักมีลักษณะคล้ายคลึงกับระบบวรรณยุกต์รูปแบบ ข. ของภาษาย่อยถิ่นสุราษฎร์ธานีซึ่งประกอบด้วยภาษาย่อยถิ่นดอนสัก อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอกะสมุย และกิ่งอำเภอกะพัง

1.3 เนื่องจาก จริญญา สมนึก (2525) ศึกษาเพียงเรื่องระบบเสียงซึ่งประกอบด้วย เสียงพยัญชนะ เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น คำานวน นวลสนอง (2530) จึงได้ศึกษาภาษานครศรีธรรมราช ให้ครอบคลุมทั้งระบบ โดยได้ศึกษาระบบเสียง ระบบไวยากรณ์ และความหมายของคำในภาษาไทยถิ่นที่ใช้ในปัจจุบันในจังหวัดนครศรีธรรมราช คำานวน นวลสนอง ได้ศึกษาสภาพภูมิศาสตร์ เขตการปกครอง สภาพชุมชน และงานวิจัยเกี่ยวกับภาษานครศรีธรรมราช แล้วนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาแบ่งพื้นที่ศึกษาเป็น 6 เขต และเก็บข้อมูลเขตละ 1 จุด ดังนี้

เขต นศ. 1 ได้แก่ อำเภอนนทบุรี

เขต นศ. 2 ได้แก่ อำเภอสีชล ท่าศาลา พรหมคีรี

เขต นศ. 3 ได้แก่ อำเภอเมือง ลานสกา

เขต นศ. 4 ได้แก่ อำเภอปากพนัง เซียรใหญ่ หัวไทร ชะอวด ร่อนพิบูลย์

เขต นศ. 5 ได้แก่ อำเภอทุ่งสง นาบอน กิ่งอำเภอบางขัน

เขต นศ. 6 ได้แก่ อำเภอทุ่งใหญ่ ฉวาง พิปูน

แม้การศึกษาของ คำนวน นวลสนอง (2530) จะครอบคลุมทั้งระบบเสียง ระบบ ไวยากรณ์ และความหมายของคำแต่ที่เกี่ยวเนื่องกับการวิจัยนี้มีเพียงระบบเสียงภาษา นครศรีธรรมราชเท่านั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการศึกษาของ คำนวน นวลสนอง ในส่วนของ ระบบเสียงดังนี้

1.3.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ พยัญชนะต้นของภาษานครศรีธรรมราชเขต นศ.1 มี 19 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, ph, b, t, th, d, k, kh, ?, c, ch, s, h, m, n, l, r, w, j/ เขต นศ.2 และ นศ.3 มี 20 หน่วยเสียง หน่วยเสียงที่เพิ่มเติมจาก นศ.1 คือ / ?j / ส่วนเขต นศ. 4 นศ. 5 และ นศ. 6 มี 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียงที่เพิ่มเข้ามาจาก นศ. 1 คือ / ?j / และ / ʔ / ทั้ง 6 เขต มีหน่วยเสียง พยัญชนะท้ายตรงกันคือ / -p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -N, -w, -j / แต่เขต นศ.4 และ นศ.5 จะไม่มี เสียง / -k/ เป็นเสียงพยัญชนะท้ายในคำตายเสียงยาว สำหรับพยัญชนะควบกล้ำ เขต นศ.1 มี 11 หน่วยเสียง ได้แก่ /pl, pr, phl, phr, tr, kl, kr, kw, khl, khr, khw/ เขต นศ.2 นศ. 3 นศ. 4 นศ. 5 และ นศ.6 มี 13 หน่วยเสียง เพิ่มเติมจาก นศ.1 คือ /ml, mr/

1.3.2 หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงสระเดี่ยวทั้ง 6 เขต มี 18 หน่วยเสียงคือ /i, i:, e, e:, ɜ, ɜ:, a, a:, i-, i-:, E, E:, u, u:, o, o:, O, O:/ หน่วยเสียงสระประสมทั้ง 6 เขต มี 3 หน่วยเสียง คือ /ia, i-a, ua/

1.3.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ระบบวรรณยุกต์ทั้ง 6 เขต แตกต่างกันดังนี้

แผนภาพ 3 การแยกเสียงและรวมเสียงวรรณยุกต์ของภาษานครศรีธรรมราชทั้ง 6 เขต
ในงานวิจัยของคำนวน นวลสนอง

A	B	C	DL	DS
ว./1/ [453]		ว./2/ [443]		ว./1/ [45]
ว./3/ [343]		ว./4/ [223]		ว./3/ [34]
ว./5/ [232]	ว.4	ว./6/ [22]		ว.4

นศ. 1

A	B	C	DL	DS
ว./1/ [453]		ว./2/ [44]		ว./1/ [45]
ว./3/ [343]		ว./4/ [33]		ว./3/ [34]
ว./5/ [231]	ว./6/ [223]	ว./7/ [221]		ว./6/ [23]

นศ. 2

A	B	C	DL	DS
ว./1/ [453]		ว./2/ [44]		ว./1/ [45]
ว./3/ [343]		ว./4/ [344]		ว./3/ [34]
ว./5/ [231]	ว./6/ [23]	ว./7/ [221]	ว./6/ [23]	ว./7/ [21]

นศ. 3

A	B	C	DL	DS
ว./1/ [453]		ว./2/ [44]		ว./1/ [45]
ว./3/ [343]		ว./4/ [33]		ว./3/ [34]
ว./5/ [231]	ว./6/ [223]	ว./7/ [221]	ว./6/ [23]	ว./7/ [21]

นศ.4

A	B	C	DL	DS
ว./1/ [453]		ว./2/ [443]		ว./1/ [45]
ว./3/ [343]		ว./4/ [344]		ว./3/ [34]
ว./5/ [231]	ว./6/ [23]	ว./7/ [221]	ว./6/ [23]	ว./7/ [21]

นศ. 5

A	B	C	DL	DS
ว./1/ [453]		ว./2/ [44]		ว./1/ [45]
ว./3/ [343]		ว./4/ [33]		ว./3/ [34]
ว./5/ [231]	ว./6/ [223]	ว./7/ [221]	ว./6/ [23]	ว./7/ [21]

นศ. 6

ที่มา : ดัดแปลงจาก คำนวน นวลสนอง, 2530 : 147-148

เมื่อนำผลการศึกษเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาานครศรีธรรมราชของวิไลวรรณ ดำรงค์ (2513) จรียา สมนึก (2525) และคำนวน นวลสนอง (2530) มาเปรียบเทียบกัน จะเห็นว่าในงานของวิไลวรรณ ดำรงค์ พยัญชนะต้นมีจำนวน 22 หน่วยเสียง ต่างจากงานของ จรียา สมนึก ที่มีพยัญชนะต้นเพียง 20 หน่วยเสียง โดยหน่วยเสียงที่ จรียา สมนึก ไม่พบคือ หน่วยเสียง /f, N/ ส่วนหน่วยเสียง /ʒ/ นั้น จรียา สมนึก ได้จัดให้เป็นเสียงแปรอิสระกับหน่วยเสียง /j/ ในงานของ คำนวน นวลสนอง หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในบางพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีจำนวน 21 หน่วยเสียง เพิ่มเติมจาก จรียา สมนึก 1 หน่วยเสียง คือ /ʔj/

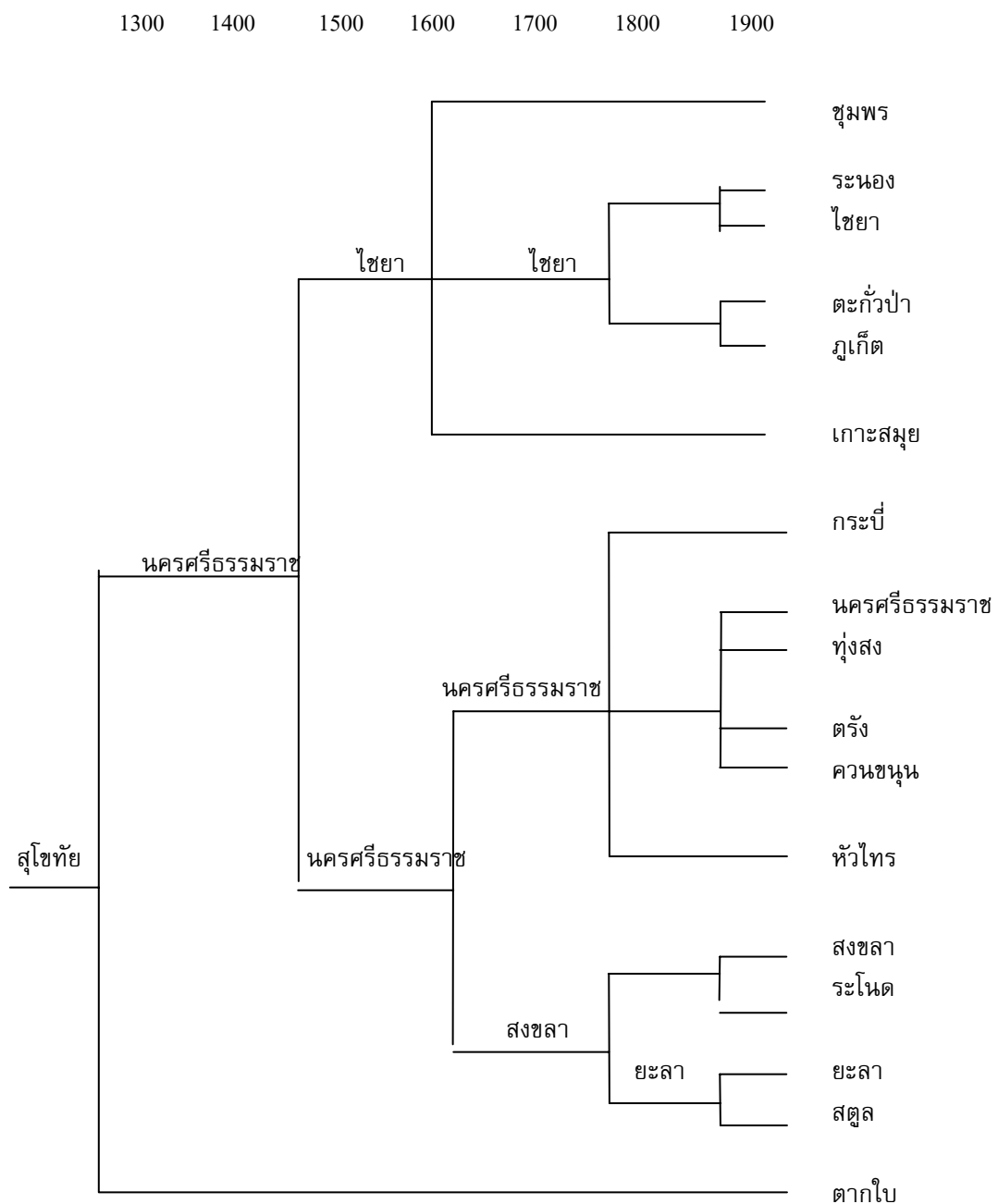
ในส่วนของพยัญชนะท้ายและหน่วยเสียงสระ ผลการศึกษาของวิไลวรรณ ดำรงค์ (2513) และ คำนวน นวลสนอง (2530) ตรงกันกล่าวคือ พยัญชนะท้ายมี 9 หน่วยเสียง ส่วน จรียา สมนึก (2525) วิเคราะห์ให้หน่วยเสียง /-w, -j/ เป็นหน่วยเสียงสระ (เป็นส่วนหนึ่งของสระผสมสองส่วนและสระผสมสามส่วน) หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในงานของจรียา สมนึก จึงมีเพียง 7 หน่วยเสียง ในส่วนของสระเดี่ยวและสระผสมนั้น วิไลวรรณ ดำรงค์ และคำนวน นวลสนอง วิเคราะห์ตรงกันว่า สระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียงและสระผสมมี 3 หน่วยเสียง ในขณะที่ จรียา สมนึก วิเคราะห์ให้หน่วยเสียงสระเดี่ยวมีเพียง 16 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระผสมสองส่วน 14 หน่วยเสียง และมีหน่วยเสียงสระผสมสามส่วนอีก 3 หน่วยเสียง ความแตกต่างของจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายและหน่วยเสียงสระจึงเป็นเรื่องความแตกต่างของการวิเคราะห์เท่านั้น

สำหรับหน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้น วิไลวรรณ ดำรงค์ (2513) เก็บข้อมูลเฉพาะอำเภอเมืองพบภาษาานครศรีธรรมราชมีวรรณยุกต์ 7 หน่วยเสียง ขณะที่จรียา สมนึก (2525) และ คำนวน นวลสนอง (2530) กำหนดจุดเก็บข้อมูลกระจายทั่วจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าภาษาานครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มีวรรณยุกต์ 7 หน่วยเสียงเช่นกัน ยกเว้นอำเภอขนอมมีวรรณยุกต์เพียง 6 หน่วยเสียง และในงานวิจัยของคำนวน นวลสนอง ยังพบอีกว่าลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ยังแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่อีกด้วย

จากการเปรียบเทียบผลการศึกษาระบบเสียงข้างต้น ข้อสรุปของจรียา สมนึก (2525) มีความชัดเจนและสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยครั้งนี้มากที่สุด เนื่องจากวิไลวรรณ ดำรงค์ (2513) ใช้จุดเก็บข้อมูลเฉพาะอำเภอเมือง ผลการศึกษาย่อมรับอิทธิพลภาษาานครศรีธรรมราชที่ใช้ในเขตเมือง ส่วนคำนวน นวลสนอง (2530) ที่พบหน่วยเสียง /ʔj/ นั้น ยังต้องศึกษาอย่างละเอียดกันต่อไป เพราะในงานวิจัยของนักภาษาศาสตร์ท่านอื่นยังไม่เคยค้นพบหน่วยเสียงดังกล่าวในภาษาานครศรีธรรมราชสมัยปัจจุบันแต่อย่างใด อีกทั้งลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในงานวิจัยของ คำนวน นวลสนอง ที่แตกต่างกันในจุดเก็บข้อมูลทั้ง 6 จุดนั้น ผู้วิจัยถือว่าไม่มีนัยสำคัญที่ส่งผลต่องานวิจัยครั้งนี้แต่อย่างใด ดังนั้นผู้วิจัยจะอิงผลการศึกษาของ จรียา สมนึก ในส่วนของระบบเสียงเป็นหลัก

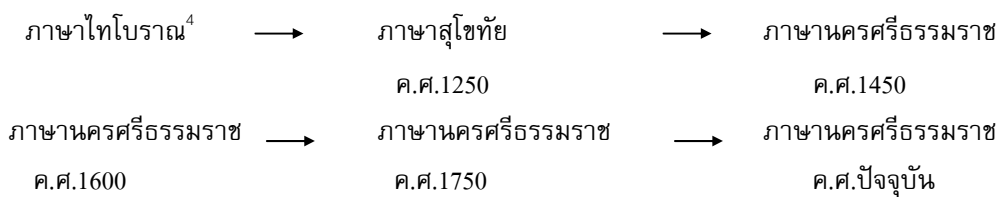
1.4 งานวิจัยภาษาศาสตร์เชิงประวัติที่เกี่ยวกับภาษานครศรีธรรมราชที่โดดเด่นที่สุด คือ งานของ เจ มาร์วิน บราวน์ เรื่อง From Ancient Thai to Modern Dialects ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1965 และตีพิมพ์ซ้ำรวมเล่มในปี ค.ศ. 1985 ในงานวิจัยของบราวน์ (Brown, 1985) ได้แสดงวิวัฒนาการและความสัมพันธ์ของภาษาถิ่นย่อยต่างๆในกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ ดังนี้

แผนภาพ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้

ที่มา : ดัดแปลงจากบราวน์ (Brown, 1985 : 145)

จากแผนภาพข้างต้น จะเห็นว่าภาษาไทยถิ่นใต้ในปัจจุบัน (ยกเว้นถิ่นตากใบ) ล้วนพัฒนามาจากภาษานครศรีธรรมราช ค.ศ.1450 ซึ่งแยกออกเป็นสองสายใหญ่ๆ คือสายไชยา และสายนครศรีธรรมราช ภาษานครศรีธรรมราช ค.ศ.1600 แยกออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ภาษานครศรีธรรมราช ค.ศ.1750 ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของ ภาษากระบี่ ภาษานครศรีธรรมราช ภาษาทุ่งสง ภาษาตรัง ภาษาหัวไทร และภาษาควนขนุน กับภาษาสงขลา ค.ศ.1750 ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของ ภาษาสงขลา ภาษาระโนด ภาษายะลาและภาษาสตูล พัฒนาการของภาษานครศรีธรรมราช สรุปได้ดังนี้

บราวน์ (Brown, 1985 : 190-204) ได้ให้รายละเอียดการเปลี่ยนแปลงของเสียงในภาษานครศรีธรรมราชแต่ละสมัยไว้ ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะที่สัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ ทั้งนี้ได้หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบอื่น เช่นระบบวรรณยุกต์ และระบบสระไม่ได้มีนัยสำคัญ ดังนี้

1.4.1 ภาษาไทโบราณ มีหน่วยเสียงชุดนาสิก 3 ชุด คือ

ชุดนาสิก ไม่ก้อง	hm	hn	h ³	hN
ชุดนาสิก นำด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง	?m	?n	? ³	-
ชุดนาสิก ก้อง	m	n	³	N

1.4.2 ภาษาสุโขทัย ค.ศ.1250 ซึ่งพัฒนามาจากภาษาไทโบราณ มีหน่วยเสียงชุดนาสิก ไม่ก้อง เช่นเดิม แต่หน่วยเสียงนาสิก ฐานเพดานแข็ง นำด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง / ?³/ และหน่วยเสียงนาสิก ฐานเพดานแข็ง ก้อง /³/ ได้กลายเป็นหน่วยเสียง / ?j/ และ /j/ ตามลำดับ ดังนี้

hm	hn	h ³	hN	→	hm	hn	h ³	hN
?m	?n	? ³	-		?m	?n	?j	-
m	n	³	N		m	n	j	N
	ไทโบราณ					สุโขทัย	ค.ศ.1250	

⁴ ภาษาไทโบราณในที่นี้ หมายถึงภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Proto-Southwestern Tai)

⁵ บราวน์ ใช้สัญลักษณ์ /hn/ /?n~/ /n³/ แต่เพื่อความสม่ำเสมอและเป็นระบบ ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนสัญลักษณ์เป็น /h³/ /?³/ /³/

1.4.3 ต่อมาประมาณ ค.ศ.1450 ภาษานครศรีธรรมราชที่พัฒนามาจากภาษาสุโขทัย ค.ศ.1250 มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่สำคัญ คือ หน่วยเสียง sonorants ไม่ก้อง กลายเป็นเสียงก้อง ดังนี้

hm	hn	h ³	hN			m	n	³	N
?m	?n	?j	-	→		?m	?n	?j	-
m	n	j	N			m	n	j	N
สุโขทัย 1250						นครศรีธรรมราช 1450			

นั่นคือพยัญชนะต้นดั้งเดิมก้องและไม่ก้องเกิดการรวมตัวกันในบางชุด หน่วยเสียงฐานเพดานแข็งในภาษานครศรีธรรมราช ค.ศ. 1450 มี 3 หน่วยเสียง คือ /³/ /?j/ /j/

1.4.4 ใน ภาษานครศรีธรรมราช ค.ศ.1600 หน่วยเสียงพยัญชนะที่นำด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง /?m/ /?n/ /?j/ กลายเป็นหน่วยเสียงก้อง /b/ /d/ /j/ และหน่วยเสียงนาสิก ฐานเพดานอ่อน /N/ กลายเป็นเสียงเสียดแทรกที่เส้นเสียงขึ้นจมูก /h~/ ดังนี้

m	n	³	N			m	n	³	h~
?m	?n	?j	-	→		b	d	j	-
m	n	j	N			m	n	j	h~
นครศรีธรรมราช ค.ศ.1450						นครศรีธรรมราช ค.ศ.1600			

ในสมัยนี้หน่วยเสียงฐานเพดานแข็ง เหลือเพียง 2 หน่วยเสียง คือ /³/ และ /j/

1.4.5 ภาษานครศรีธรรมราช ค.ศ.1750 มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงบางประการ แต่ยังคงหน่วยเสียงเหมือนภาษานครศรีธรรมราช ค.ศ.1600 (เฉพาะที่เกี่ยวกับงานวิจัยนี้)

m	n	³	h~
b	d	j	-
m	n	j	h~
นครศรีธรรมราช ค.ศ. 1750			

1.4.6 ภาษานครศรีธรรมราชสมัยปัจจุบันที่พัฒนามาจากภาษานครศรีธรรมราช ค.ศ.1750 นั้น มีการเปลี่ยนแปลงคือ หน่วยเสียงนาสิกฐานเพดานแข็งกลายเป็นหน่วยเสียงเปิดฐานเพดานแข็ง และหน่วยเสียงเสียดแทรกที่เส้นเสียง สูญเสียความเป็นนาสิก ดังนี้

m	n	³	h~			m	n	j	h
b	d	j	-	→		b	d	j	-
m	n	j	h~			m	n	j	h
นครศรีธรรมราช ค.ศ. 1750						นครศรีธรรมราช ค.ศ.1965			

จะเห็นว่าภาษานครศรีธรรมราชปัจจุบัน (ประมาณ ค.ศ.1965 ซึ่งเป็นสมัยที่บราวน์ (Brown) ทำวิจัยเรื่องนี้) มีหน่วยเสียงต่อเนื่องฐานเพดานแข็งเพียง 1 หน่วยเสียงเท่านั้น คือหน่วยเสียงเปิด /j/ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงได้รวมตัวกันเป็นหน่วยเสียงเดียว

1.5 เตือนเพ็ญ รักษ์แพทย์ (2541) ได้ทำวิจัยระบบเสียงภาษาสุโขทัยเปรียบเทียบกับภาษานครศรีธรรมราช เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานของบราวน์ (Brown) ที่ว่าภาษานครศรีธรรมราชพัฒนามาจากภาษาสุโขทัย เตือนเพ็ญ รักษ์แพทย์ ได้เก็บข้อมูลภาคสนามระบบเสียงภาษาถิ่นสุโขทัยสมัยปัจจุบันมาเปรียบเทียบกับระบบเสียงภาษานครศรีธรรมราชที่ จริญญา สมนึก (2525) ได้นำเสนอไว้ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสองภาษาว่าคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าภาษาสุโขทัยและภาษานครศรีธรรมราชที่พูดในปัจจุบันมีหน่วยเสียงและคำศัพท์ที่ใช้ตรงกันเป็นจำนวนมาก เสียงปฏิภาคของเสียงพยัญชนะและสระปรากฏอย่างเป็นระบบ ส่วนเสียงวรรณยุกต์ของภาษาสุโขทัยและภาษานครศรีธรรมราชมีจำนวนหน่วยเสียงต่างกันคือ ภาษาสุโขทัยมี 5 หน่วยเสียง ภาษานครศรีธรรมราช มี 6-7 หน่วยเสียงขึ้นอยู่กับถิ่น ภาษาสุโขทัยมีลักษณะการแตกตัวเป็นสองทาง ส่วนภาษานครศรีธรรมราชมีลักษณะการแตกตัวเป็นสามทาง อย่างไรก็ตามในแง่ลักษณะทางสัทศาสตร์พบว่าเสียงวรรณยุกต์ไม่แตกต่างกันมากนัก และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของเสียงวรรณยุกต์และการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B กับ DL พบว่าภาษาสุโขทัยและภาษานครศรีธรรมราชจัดอยู่ในกลุ่มย่อยเดียวกัน คือกลุ่ม $B \neq DL$ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบทั้งภาษานครศรีธรรมราชและภาษาสุโขทัยในสมัยปัจจุบัน กับภาษาสุโขทัยที่ บราวน์ (Brown) สืบสร้างไว้ พบว่าหน่วยเสียงส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ความคล้ายคลึงกันดังกล่าวชี้ว่าทั้งสองภาษาน่าจะสืบทอดมาจากภาษาสุโขทัยดั้งเดิมเหมือนกัน

2. รูปเขียนและเสียงต่อเนื่องฐานเพดานแข็งในภาษาไทยดั้งเดิม

หลี่ (Li, 1977 : 173-185) ได้สืบสร้างเสียงดั้งเดิมเพดานแข็ง (กล่าวเฉพาะเสียงต่อเนื่อง) ไว้ 4 เสียง คือ *h³, *ʔ, *j และ *³ บางภาษาถิ่นยังรักษาเสียงดั้งเดิมไว้ได้ แต่บางถิ่นมีการรวมเสียงพยัญชนะเกิดขึ้นและรูปแบบการรวมตัวของเสียงพยัญชนะมีหลากหลาย ดังจะนำเสนอในตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 เปรียบเทียบหน่วยเสียงต่อเนื้องฐานเพดานแข็งในภาษาตระกูลไท

ภาษาไท ดั้งเดิม	ภาษาไทย มาตรฐาน, ฉาน ฯลฯ	ภาษาลาว	ภาษาไทย, ไท, หนุง ฯลฯ	ภาษาย้อย	ภาษาม้ง, เทียนเปา
*ʔj	j	j	j	?j	?j
*j	j	ʒ	j	j	j
*ʒ	j	ʒ	ʒ	ʒ	ʒ
*hʒ	j	ʒ	ʒ	ʒ	ʒ

ที่มา ดัดแปลงจากหลี่ (Li, 1943 : 187)

จะเห็นว่าการรวมเสียงของเสียงต่อเนื้องฐานเพดานแข็งไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในภาษาไทยมาตรฐานเท่านั้น แต่ยังเกิดในภาษาไทยถิ่นอื่นอีกด้วย น่าสังเกตว่าไม่มีภาษาไทยกลุ่มไตเลยที่รักษาเสียง *hʒ ไว้ได้ การศึกษาว่าศัพท์คำใดบ้างที่พยัญชนะต้นพัฒนามาจากเสียงดั้งเดิมเสียงนี้จึงน่าสนใจ

แม้เสียง *hʒ จะไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ อีกแล้ว แต่ยังมีรายงานพบหน่วยเสียงดังกล่าวในภาษาละว้า ซึ่งเป็นภาษากลุ่มออสโตรเอเชียติก สายมอญ-เขมร สุริยา รัตนกุล และลักขณา ดาวรัตนหงษ์ (2530) ได้เก็บตัวอย่างภาษาละว้าจากชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน เมื่อปี 2518-2523 พบว่า ในภาษาละว้ามีพยัญชนะต้นเสียงต่อเนื้องฐานเพดานแข็งถึง 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /ʔj/, /ʔʒ/, /j/, /ʒ/ และ /hʒ/

เสียงต่อเนื้องฐานเพดานแข็งเหล่านี้ ภาษาไทบางภาษาที่มีภาษาเขียนได้ประดิษฐ์ (หรือดัดแปลง) รูปอักษรขึ้นใช้เป็นสัญลักษณ์แทนเสียงพยัญชนะต้นต่อเนื้องฐานเพดานแข็งไว้แตกต่างกัน ดังปรากฏในงานของ ดิลเลอร์ (Diller, n.d) ดังนี้

ตาราง 3 รูปเขียนแทนหน่วยเสียงต่อเนืองฐานเพดานแข็งในภาษาไทถิ่นต่างๆ

	?j	j	³	h ³	hj
ลื้อ (LU)	ຍ	ω	Ꞩ		ຸຍ
ลานนา (Lanna)	ຍ	ω	Ꞩ		ຸຍ
ฟักขาม (Fak kham)	ຍ	ຍ	ຸຍ	ຸຍ	ຸຍ
ลาว (Modern Lao)	ຍ	ຍ			ຸຍ
สุโขทัย (Sukhothai)	ຍ	ຍ	ຸຍ	ຸຍ	
ไทย (Modern Thai)	อย	ย	ญ	หญ	ทย
อาหม (Ahom)		ୱ	Ꞩ		
ไทขาว (White Tai)	ຍ	ຍ	ຸຍ	ຸຍ	

ที่มา : ดัดแปลงจากดิลเลอร์ (Diller, n.d. : 237)

ในภาษาไทยมาตรฐานมีรูปเขียนแทนเสียงต่อเนืองฐานเพดานแข็งดั้งเดิม 4 รูป คือ หญ อย ย และ ญ แทนเสียง *h³, *?j, *j และ *³ ตามลำดับ เสียงดั้งเดิมเหล่านี้ในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันได้รวมเสียงกันเป็นหน่วยเสียง /j/

ดวงเดือน สุวัตติ และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976) ได้ศึกษารูปเขียน หญ อย ย และ ญ ที่ปรากฏในหลักศิลาจารึกสมัยสุโขทัย เปรียบเทียบกับรูปเขียนในสมัยปัจจุบัน โดยวิเคราะห์เชื่อมโยงกับเสียงดั้งเดิมในภาษาตระกูลไท ที่ หลี่ (Li, 1977) สืบสร้างไว้ ดวงเดือน สุวัตติ และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 : 216) พบว่าการปรากฏของรูปเขียน หญ อย ย และ ญ ในสมัยสุโขทัยค่อนข้างสม่ำเสมอ แต่ในคำบางคำอาจมีการแปรของรูปวรรณยุกต์และสระบ้าง รูปเขียนแต่ละรูปสันนิษฐานว่าแทนเสียงต่างกัน จากการเปรียบเทียบเชิงประวัติ ดวงเดือน สุวัตติ และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 : 218) สันนิษฐานว่า หญ อย ย และ ญ น่าจะแทนเสียง *h³, *?j, *j และ *³ ตามลำดับ นอกจากนี้ ดวงเดือน สุวัตติ และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 : 223) ยังตั้งข้อสังเกตว่าภาษาสมัยสุโขทัยไม่พบคำที่สะกดด้วยรูปเขียน ทย และ หลี่ (Li) ก็ไม่ได้สืบสร้างเสียงดั้งเดิม *hj จึงสันนิษฐานว่า รูปเขียน ทย น่าจะพัฒนาขึ้นหลังสมัยสุโขทัยโดยใช้รูปเขียน หม, หน, หว, และ หล เป็นแนวเทียบ

2.1 *h³ เสียงต่อเนื่อง นาสิก ฐานเพดานแข็ง ไม่ก้อง

หลี่ (Li, 1977 : 176) กล่าวว่าเสียง *h³ นี้ ในภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่ จะรวมเสียงกับ *³ แต่จะมีเสียงวรรณยุกต์ต่างจาก *³ เพื่อป้องกันความพ้องพยัญชนะต้นพัฒนามาจากเสียงดั้งเดิมต่างกัน ในภาษาไทยมาตรฐานมีรูปเขียน หญ เพื่อแทนเสียงนี้ในคำบางคำเช่น “ใหญ่” “หญ้า” เป็นต้น คำที่มีพยัญชนะต้นดั้งเดิม *h³ ส่วนใหญ่จะเขียนแทนด้วย หญ หรือบางครั้งก็ ย

2.2 *ʔ เสียงเปิด ฐานเพดานแข็ง นำด้วยเสียงกักที่เสี้ยนเสียง ไม่ก้อง

เสียงดั้งเดิม *ʔ ในภาษาถิ่นตระกูลไทส่วนใหญ่กลายเป็นเสียงไปรวมกับ /j/ อย่างไรก็ดี ตาม หลี่ (Li, 1943 : 178) ระบุว่าภาษาวูมิง (Wu-ming) และภาษาเชียนเซียง (Chien-chiang) ในภาคกลางของมณฑลกว๋างสี เสียงกักที่เสี้ยนเสียงที่นำหน้าหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ นั้น จะปรากฏชัดเจนมาก (Strongly preglottalized) ในบางภาษาเสียง [ʔ] ที่นำหน้าพยัญชนะต้นนี้จะเบา (Weak glottal) เช่น ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาหลงโจว (Lung chow) ภาษาเทียนเปา (T'ien-pao) เป็นต้น

ดวงเดือน สุวัตติ และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 : 218-219) ได้เปรียบเทียบคำที่มีรูปเขียนพยัญชนะต้น อย ในศิลาจารึกสมัยสุโขทัยกับรูปเขียนในสมัยปัจจุบันไว้ดังนี้

สมัยสุโขทัย	สมัยปัจจุบัน
อยา	ยา “poison”
(อยา) อยุก	หญุก “medicine”
อยืน	ยืน “to stand”
อย้าว	เหย้า “home”
อยู่	อยู่ “to be (in the place)”
อยยบ	เหยียบ “to tramp on”
อย่า	ย่า “to respect”
อยา	----- “to be afraid”
อยง	ยัง “to”
อยาด	หยาด a name “Yaad”

จากรายการคำข้างบนนี้ ดวงเดือน สุวัตติ และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 : 219) จัดกลุ่มปฏิกิริยาของรูปเขียน อย ในสมัยสุโขทัยกับรูปเขียนในสมัยปัจจุบันได้ 3 กลุ่มคือ

ก.	อ	=	อ
ข.	อ	→	ย
ค.	อ	→	ห

รูปเขียน อ ในภาษาไทยมาตรฐานสะท้อนให้เห็นว่าในช่วงที่มีการคิดค้นระบบตัวเขียนนั้น พยัญชนะดั้งเดิม *ʔj น่าจะยังคงออกเสียงเป็น [ʔj] จึงใช้รูปแทนว่า อ ปัจจุบันคำที่พัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ʔj จะสะกดด้วยรูปเขียน ย หรือ ห

ดวงเดือน สุวดี และปรานี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 : 222-223) ตั้งข้อสังเกตว่า ในปัจจุบัน อ และ ห ใช้แทนเสียงพยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน และมีเสียงวรรณยุกต์ตกเหมือนกัน เช่น

อย่า	/jaaØ/	อย่า	/jaaØ/
อยู่	/juuØ/	หุ	/juØ/
อย่าง	/jaaØN/	หยัง	/jaØN/
อยาก	/jaaØk/	หัย	/jaØk/

นั่นหมายความว่าเราอาจสะกดคำโดยใช้รูป อ หรือ ห ก็ได้ ในสมัยหนึ่งก่อนการกำหนดรูปเขียนของราชบัณฑิตยสถาน ภาษาไทยเคยสะกดว่า “อย่า” “หุ” “หยัง” “หัย” แทนคำว่า “อ” “อยู่” “อย่าง” “อยาก” ตามลำดับ เช่น ในหนังสือจินตามณี สมัยอยุธยา ดังนี้

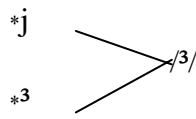
อักษรไทยหยังนี้	เดิมพราหม์
จรจากแต่เมืองราม	ราชูโพน
ต่อตั้งอยู่ยังสยาม	ประเทศนี้แล
แปลงรูปยักหยังโน้น	จึงให้ไทเรียน

(สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543 : 77)

ประเด็นเรื่องการใช้อักษร อ และ ห นี้ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2542 : 181-182) ได้อธิบายไว้ในหนังสือแบบเรียนเร็วเล่มที่ 1 เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2433 ว่า “คำอย่า หุ หยัง หัย 4 คำนี้ใช้ตัว อ นำได้เหมือนกัน คือ อย่า อยู่ อย่าง อยาก ดังนี้ อ่านเหมือน ห นำ...” การที่กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ช่วยยืนยันว่าคำเหล่านี้สามารถเขียนโดยใช้ อ นำได้ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ช่วยให้รูปเขียน อ ในคำว่า “อย่า” “อยู่” “อย่าง” “อยาก” หลงเหลือมาถึงปัจจุบัน

2.3 *j เสียงเปิด ฐานเพดานแข็ง ก้อง

หลี่ (Li 1977 : 178) กล่าวว่า ภาษาไทถิ่นส่วนใหญ่ยังคงรักษาเสียง /j/ ไว้ได้ แต่ในภาษาไท้ (Tho) และภาษาไตย (Tay) จะออกเสียงเป็นเสียงเสียดแทรก /z̥/ ในภาษาลาว พยัญชนะต้นดั้งเดิม *j รวมเสียงกับพยัญชนะต้นดั้งเดิม *³ กลายเป็นเสียงนาสิก /ʃ/

ดวงเดือน สุวัตติ และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 : 220) กล่าวถึงรูปเขียน ย ในสมัยสุโขทัยเปรียบเทียบกับสมัยปัจจุบันว่า คำศัพท์ในสมัยสุโขทัยที่พยัญชนะต้นสะกดด้วยรูปเขียน ย ก็ยังสะกดด้วย ย จนถึงสมัยปัจจุบัน ยกเว้นศัพท์บางคำเท่านั้นที่ได้สูญหายไปหรือเลิกใช้ ดังนี้

สมัยสุโขทัย

- ยุง
- เยียง
- ยง ยง⁶
- ยอด
- ยาม
- ยาก
- ยดดยญญ
- ยิน เียง
- ยียคดยียค
- ยิ
- เยิน
- เยีย
- ย้อย

สมัยปัจจุบัน

- ยู่่ง “barn”
- เย่ียง “to be like”
- ยั้ง “to”
- ยอด a name “Yort”
- ยาม “the time when”
- ยาก “difficult”
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

2.4 *3 เสียงนาสิก ฐานเพดานแข็ง ก้อง

ในภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่เสียง *3 จะกลายเสียงไปรวมกับ /j/ อย่างไรก็ตามภาษาไทยถิ่นยังคงรักษาความเป็นนาสิกไว้ได้ เช่น ในภาษาไทยกลุ่มเหนือ ได้แก่ ภาษาวูมิง (Wu-ming) ภาษาย้อย (Dioi) ภาษาซูลิน (His-lin) ฯลฯ ภาษาไทยกลุ่มกลาง ได้แก่ ภาษาหฺง (Nung) ภาษาโ้ (Tho) ภาษาไตย (Tay) ภาษาเทียนเปา (T'ien-pao) ฯลฯ ภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ได้แก่ ภาษาไทดำ (Black Tai) ภาษาไทขาว (White Tai) ภาษาอาหม (Ahom) เป็นต้น ในภาษาลาว แม้จะมีพยัญชนะต้นเป็นหน่วยเสียง/3/ แต่ก็ไม่ได้บ่งบอกว่าพยัญชนะต้นในคำนั้นพัฒนามาจากเสียงดั้งเดิม *3 เสมอไป เพราะเสียง *j ในภาษาลาวได้รวมเสียงกับ *3 เป็น /3/ (Li, 1977:173)

⁶ นำสังเกตคำว่า “ยง” แปลว่า “to” ในภาษาสมัยสุโขทัยมีรูปเขียนแปรกัน 3 รูป คือ อขง, ขง, ยง

พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง (2515-324) กล่าวถึงรูปเขียน ญ ว่าเป็นพยัญชนะต้นพวกอักษรต่ำ “สำเนียงอีสานออกเสียง ๒ อย่าง คือ ออกเสียงขึ้นนาสิกเหมือน ญ ภาษา มคออย่างหนึ่ง ออกเสียงไม่ขึ้นนาสิกตรงกับเสียงของภาคกลางอย่างหนึ่ง” และในหน้า 335 กล่าวว่า “ออกเสียงไม่ขึ้นนาสิกออกเสียงเหมือน ย ในคำภาษาไทยกลาง เฉพาะคำที่ใช้ วรรณยุกต์เอกออกเสียงเหมือนคำที่ภาคกลางใช้ ห หรือ อ นำ จึงอนุโลมตามอย่างภาคกลาง และนำไปไว้ในหมวดอักษร ห และ อ

ย ที่ออกเสียงขึ้นนาสิก		ย ออกเสียงไม่ขึ้นนาสิก	
*3	ย่า ยัง ยิน	*?j	ยา (ของกินหรือยา) อยาก (หยาก) ยาง (ไม้ยางพารา)
*j	ย่า (แม่ของพ่อ) ย่าง (ยกเท้าก้าวไป) นกยูง		

ที่มา : ดัดแปลงจาก พจนานุกรมภาคอีสาน-กลาง, 2515

ข้อมูลจากพจนานุกรมภาคอีสาน-กลาง บ่งบอกว่า คำที่มีรูปเขียนพยัญชนะต้น ย ที่เป็นเสียงนาสิก น่าจะเป็นคำที่พัฒนามาจากเสียงก้องดั้งเดิม คือ *3 และ *j ส่วนคำที่ออกเสียงไม่ขึ้นนาสิก น่าจะเทียบได้กับคำที่พัฒนามาจากเสียง *?j

ดวงเดือน สุวดี และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 : 220-221) พบว่ารูปเขียนพยัญชนะต้น ญ ในศิลาจารึกนั้น ปัจจุบันมักเขียนแทนด้วยรูปเขียน ย ยกเว้นคำว่า “ญิบ” ที่แปลว่า “สอง” ที่ยังรักษารูปเดิมเอาไว้ ดังนี้

สมัยสุโขทัย

ยอด
ญี่
ญิบ
ญง
ญิง
ญิน
ญี่ ญ
ญ่อม

สมัยปัจจุบัน

ยอด “top”
ยี่ “two”
ญิบ “two”
ยั้ง “still”
หญิง “girl”
ยิน “to hear”
ยอ “to lift up”
ย่อม “should”

สมัยสุโขทัย

ทยหนอม

ญ ญา

สมัยปัจจุบัน

.....

.....

รูปเขียน ญ ยังมีใช้ในปัจจุบัน แต่มักใช้เขียนคำยืมจากภาษาบาลี เช่น คำว่า “อาญา” เป็นต้น รูปเขียน ญ ในสมัยสุโขทัยตรงกับรูปเขียน หญ ในปัจจุบันเพียงคำเดียว คือ คำว่า “หญิง” ดวงเดือน สุวัตถิ และปราณี กุลละวณิชย์ (Duangduen Suwattee & Pranee Kullavanijaya, 1976 :221) กล่าวถึงการเปลี่ยนรูปเขียนในคำว่า “หญิง” ว่าน่าจะถือว่าการเปลี่ยนรูปเขียนจาก ญ เป็น หญ เป็นข้อยกเว้น เพราะคำส่วนใหญ่จะเปลี่ยนจาก ญ เป็น ย อย่างไรก็ตามประเด็นนี้ยังต้องศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมอีก

ในงานวิจัยระบบเสียงภาษาลาวพวน รัชณี เสนีย์ศรีสันต์ (2526:121) กล่าวว่าหน่วยเสียงนาสิก /ʒ/ ในภาษาลาวพวนปัจจุบันมี 2 เสียงย่อยคือ /ʒ/ และ /j/ ซึ่งเกิดแปรอิสระกัน ขณะเดียวกันภาษาลาวพวนก็ยังมีหน่วยเสียงเปิด /j/ ที่พัฒนามาจากเสียงดั้งเดิม *j รัชณี เสนีย์ศรีสันต์ พบว่าผู้บอกภาษาลาวพวนส่วนใหญ่จะออกเสียง /ʒ/ เป็น /j/ ในอัตราส่วนที่สูงมากและมีแนวโน้มว่าผู้บอกภาษากลุ่มที่มีอายุน้อยจะเลิกออกเสียง /ʒ/ ก่อนผู้บอกภาษากลุ่มอื่น อาจทำนายได้ว่า ในอนาคตหน่วยเสียงนาสิก /ʒ/ อาจจะกลายเสียงไปรวมกับหน่วยเสียงเปิด /j/ อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้หน่วยเสียงนาสิก /ʒ/ อาจสูญหายไปจากภาษาลาวพวน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาหน่วยเสียงพยัญชนะต้นต่อเนื่องฐานเพดานแข็งในภาษานครศรีธรรมราช ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็นคือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียงภาษานครศรีธรรมราช และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยเสียงต่อเนื่องฐานเพดานแข็งในภาษาตระกูลไทและในภาษานครศรีธรรมราช

2. การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้บอกภาษาจตุรเก็บข้อมูลละ 1 คน โดยผู้บอกภาษาต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

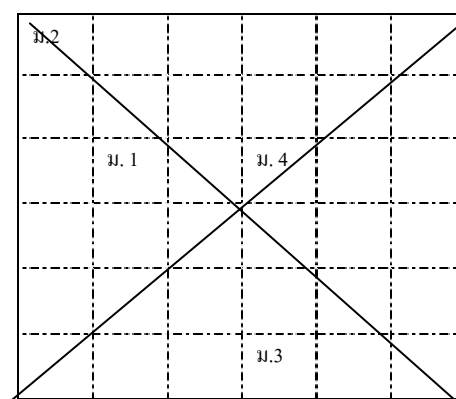

- 2.1 มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป เพราะผู้บอกภาษาวัยนั้นจะมีประสบการณ์ในการใช้ภาษามาก และน่าจะยังเก็บรักษาลักษณะดั้งเดิมของภาษาไว้ได้มากกว่าผู้บอกภาษาที่มีอายุต่ำกว่า
- 2.2 เป็นผู้ที่เกิดและตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องถิ่นนั้นจนถึงปัจจุบันไม่เคยอพยพย้ายไปอยู่ถิ่นอื่น เพราะจะทำให้รับอิทธิพลจากภาษาต่างถิ่น อาจทำให้ลักษณะภาษาแปรเปลี่ยนไปจากเดิม
- 2.3 เป็นเพศหญิง เพราะผู้วิจัยถือว่าเพศหญิงจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ภายในบ้าน ทำให้ได้รับอิทธิพลภาษาอื่นน้อยกว่าเพศชาย
- 2.4 มีระดับการศึกษาไม่เกินระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เพราะผู้วิจัยถือว่าเมื่อผู้บอกภาษามีระดับการศึกษาเกินจากระดับนี้ ย่อมได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้ในสถานศึกษา
- 2.5 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพอื่นที่ไม่ค่อยมีโอกาสติดต่อกับผู้คนต่างถิ่นมากนัก เพราะจะทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงน้อย
- 2.6 ใช้ภาษานครศรีธรรมราชในชีวิตประจำวัน
- 2.7 คุณภาพของเสียงได้ยินชัดเจนเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์ มีไหวพริบ และเต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

3. การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แผนที่ซึ่งจัดทำขึ้นโดยกรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 แสดงสภาพภูมิประเทศครอบคลุมจังหวัดนครศรีธรรมราช ในแผนที่ที่มีช่องตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่เกิดจากเส้นรุ้งเส้นแวงปรากฏอยู่ ผู้วิจัยได้กำหนดช่องตารางที่จะใช้ศึกษาโดยการรวมช่องสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดเล็กเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นช่องสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดใหญ่ จำนวน 26 ช่อง ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด จากนั้นผู้วิจัยลากเส้นทแยงมุมตัดกันในแต่ละช่องของรูปสี่เหลี่ยมที่กำหนดไว้ แล้วทำการคัดเลือกหมู่บ้านที่อยู่ใกล้จุดตัดมากที่สุดเป็นพื้นที่เก็บข้อมูล

แผนภาพ 5 วิธีการคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

ในแบบจำลองข้างต้น หมู่บ้านหมายเลข 4 เป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้จุดตัดมากที่สุด จึงเป็นหมู่บ้านที่ผู้วิจัยเลือกเป็นจุดเก็บข้อมูล อย่างไรก็ตามหากพบว่าหมู่บ้านดังกล่าวเกิดตั้งอยู่บนเทือกเขาสูงที่ลำบากเกินกว่าจะเดินทางเข้าไปถึง หรือเป็นหมู่บ้านเพิ่งตั้งใหม่ไม่เกิน 60 ปี หรือกรณีหมู่บ้านนั้นไม่มีผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ได้กำหนดไว้ หรือเป็นหมู่บ้านร้าง ผู้วิจัยจะเลือกหมู่บ้านที่อยู่ใกล้จุดตัดลำดับต่อไปเป็นพื้นที่เก็บข้อมูล

รายชื่อผู้บอกภาษาและหมู่บ้านที่ใช้เก็บข้อมูล

เขต 1	คุณบุญล้อม รักษาวงศ์	อายุ 58 ปี	บ้านคอเขา ตำบลชนอม อำเภอนอม
เขต 2	คุณวันดี แสงชัยยง	อายุ 64 ปี	บ้านทุ่งใส ตำบลทุ่งใส อำเภอลี้ชล
เขต 3	คุณประทุม ฐิยัง	อายุ 73 ปี	บ้านบางไร่ ตำบลเสาเกา อำเภอลี้ชล
เขต 4	คุณสุตา วรรณศรี	อายุ 70 ปี	บ้านคลองโหมด ตำบลเขาน้อย อำเภอลี้ชล
เขต 5	คุณตามใจ มีศรี	อายุ 55 ปี	บ้านโรงโชน อำเภอน้ำตาล
เขต 6	คุณแดง บุญเชิด	อายุ 66 ปี	บ้านหน้าถ้ำ ตำบลนาแหรง กิ่งอำเภอนบพิตำ
เขต 7	คุณห้อง ราชมณี	อายุ 68 ปี	บ้านห้วยใหม่ ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน
เขต 8	คุณสาลี กิจงาม	อายุ 62 ปี	บ้านดอนหม้อ ตำบลนาเรียง อำเภอพรหมคีรี
เขต 9	คุณสุคนธ์ ธรรมฤทธิ์	อายุ 61 ปี	บ้านสวนอายุ ตำบลละอาย อำเภอฉวาง
เขต 10	คุณขอม แสงมณี	อายุ 83 ปี	บ้านทุ่งหัน ตำบลไสหรำ อำเภอฉวาง
เขต 11	คุณเพรียบ เสรีวัตร	อายุ 63 ปี	บ้านเกาะขวัญ ตำบลตุลิต อำเภอถ้ำพรรณรา
เขต 12	คุณกิมหัน สุวรรณสังข์	อายุ 92 ปี	บ้านริมคลองสุขุม ตำบลคลองกระบือ อำเภอปากพนัง
เขต 13	คุณปราณี ประพันธ์ใส	อายุ 66 ปี	บ้านไร่ปรังค์ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
เขต 14	คุณเล็ก เขียวดี	อายุ 76 ปี	บ้านวังไฟ ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา
เขต 15	คุณขอม ภัคดีประพันธ์	อายุ 78 ปี	บ้านหลักช้าง กิ่งอำเภอช้างกลาง
เขต 16	คุณพร้อม ศชลสิทธิ์	อายุ 74 ปี	บ้านควนสระบัว ตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่
เขต 17	คุณวันดี ชุนเพชร	อายุ 58 ปี	บ้านด่าน ตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร
เขต 18	คุณอำไพ ยอดรัก	อายุ 56 ปี	บ้านหนองหม้อ ตำบลสวนหลวง อำเภอ เฉลิมพระเกียรติ
เขต 19	คุณประไพ พรหมวิหาร	อายุ 57 ปี	บ้านใต้ ตำบลควนเกย อำเภอรัตนบุรี
เขต 20	คุณอารี บุญสุขเมตต์	อายุ 62 ปี	บ้านถ้ำใหญ่ ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง
เขต 21	คุณสมพร จักขุจันทร์	อายุ 59 ปี	บ้านพรุณา ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง

เขต 22	คุณเขียน รักกาญจน์	อายุ 81 ปี	บ้านเสม็ดจวน ตำบลกุแหวะ อำเภอทุ่งใหญ่
เขต 23	คุณนวล อินทร์จันทร์	อายุ 59 ปี	บ้านลากซาย อำเภอหัวไทร
เขต 24	คุณละม้าย ศรียะพันธ์	อายุ 54 ปี	บ้านควนราบ ตำบลควนเค็ง อำเภอชะอวด
เขต 25	คุณสมนาม ขาวนวล	อายุ 57 ปี	บ้านลาไม อำเภอชะอวด
เขต 26	คุณเรียบ บุญพรหม	อายุ 79 ปี	บ้านบางตาแหก ตำบลนิคม อำเภอบางขัน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

4.1 รายการคำที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกและรวบรวมรายการคำศัพท์ภาษาไทยที่มีรูปเขียนพยัญชนะต้นเป็น ทรู ออ ย ญ และ หย จากแหล่งข้อมูลดังนี้

- 4.1.1 หนังสือ คำคอน-คนคอน ของจักรรัช ธีระกุล (2540)
- 4.1.2 พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ 2525 ของสถาบันทักษิณคดีศึกษา
- 4.1.3 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525
- 4.1.4 รายการคำศัพท์จากงานวิจัยของ ประภาพรรณ เสนิตันติกุล (2526)
- 4.1.5 รายการคำ ในแบบทดสอบระดับเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นของ

เรื่องเดช ปิ่นเชื่อนชัตย์ (2532)

4.1.6 เนื่องจากผู้วิจัยเป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยกำเนิดและใช้ภาษาถิ่นนี้ในชีวิตประจำวัน จึงได้เพิ่มเติมคำศัพท์ภาษาถิ่นที่ผู้วิจัยเคยได้ยิน แต่ไม่ปรากฏในแหล่งข้อมูล 1-5 ขึ้นอีกบางคำ เช่น ยวบๆ เป็นต้น

รวมรายการคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย 355 คำ

4.2 สัญลักษณ์ที่ใช้บันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้สัทอักษร IPA (International Phonetic Alphabet) ในการบันทึกเสียงพยัญชนะ และสระ และใช้ตัวเลข 1-7 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ (ประกอบคำบรรยายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์)

4.3 แถบบันทึกเสียงและเครื่องบันทึก มีไมโครโฟนในตัว

5. วิธีเก็บข้อมูล

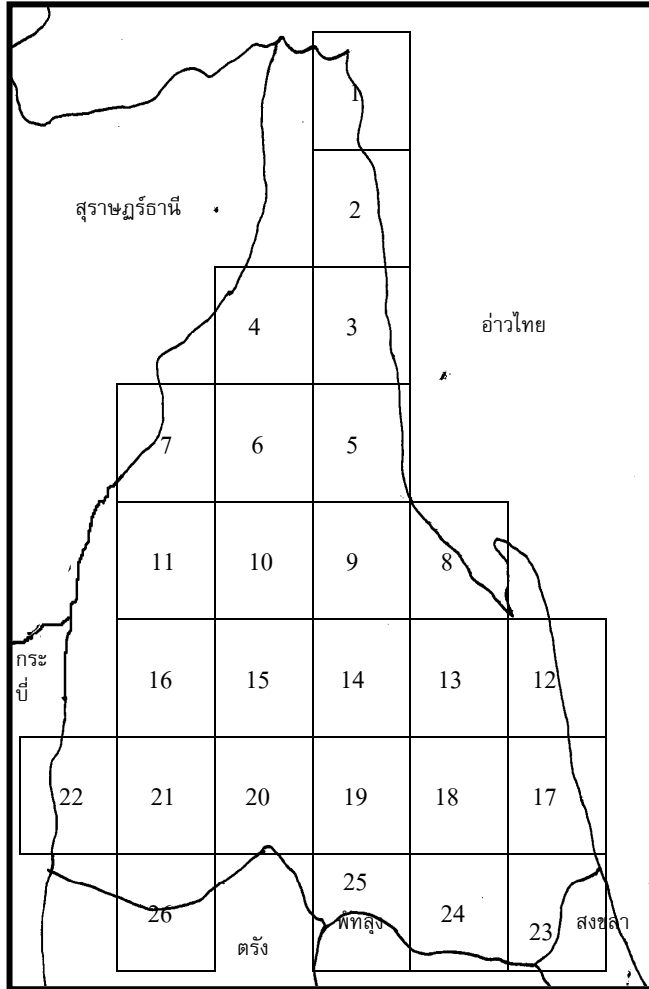
การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อบรรยายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงพยัญชนะต้นต่อเนืองฐานเพดานแข็งและเสียงวรรณยุกต์ การเก็บข้อมูลจะใช้ภาษานครศรีธรรมราชทำการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาเพื่อสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง ก่อนการสัมภาษณ์จะสอบถามประวัติของผู้บอกภาษาแต่ละคนให้ชัดเจน เพื่อให้ได้ผู้บอกภาษาที่ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ส่วนวิธีการสัมภาษณ์จะยึดตามวิธีการที่ ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภักย์ (2526) เสนอไว้ 3 แบบ คือ

- 5.1 การให้ดูรูปหรือของจริงแล้วถามว่า “นี่อะไร?”
- 5.2 การให้คำจำกัดความของคำแล้วถามว่าคำๆนั้นคืออะไรเช่น “แม่ของพ่อเรียกว่าอะไร?”
- 5.3 การใช้คำถามนำ เช่น “ถ้ามีตบามมือ น้ำสีแดงที่ไหลเรียกว่าอะไร?”

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะไม่ใช้วิธีออกเสียงคำนั้นแล้วให้ผู้บอกภาษาออกเสียงตาม เพราะภาษาของผู้วิจัยอาจมีอิทธิพลต่อภาษาของผู้บอกภาษา และจะไม่ใช้วิธีให้ผู้บอกภาษาอ่านรายการคำที่เตรียมไว้ เพราะอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาที่ใช้ในการอ่านซึ่งมักไม่ใช่ภาษาที่ผู้บอกภาษาพูดตามปกติ นอกจากนี้ในระหว่างที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะบันทึกเสียงลงในแถบบันทึกเสียงไปพร้อมกับการจดบันทึกข้อมูล และหากระหว่างให้สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาเกิดมีภารกิจเร่งด่วนหรือเกิดอาการเหนื่อยล้า ผู้วิจัยก็จะพักการสัมภาษณ์ไว้ชั่วคราวและจะเริ่มสัมภาษณ์อีกครั้งเมื่อพิจารณาเห็นว่าผู้บอกภาษาพร้อมที่จะให้ข้อมูลแล้วเท่านั้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การกระจายของพยัญชนะต้นต่อเนืองฐานเพดานแข็งและวรรณยุกต์ที่ปรากฏในคำทดสอบตามรายการคำในข้อ 4.1 โดยอาศัยกล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของเก็ดนี่ (Gedney Tone Box) ช่วยในการวิเคราะห์ จากนั้นใช้ระเบียบวิธีการทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเพื่อหาภูมิภาคทางเสียงและสืบสร้างหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม โดยอาศัยผลการวิจัยของนักภาษาศาสตร์ตระกูลไทประกอบการวิเคราะห์

แผนภาพ 6 แสดงจุดเก็บข้อมูล

- เขต 1 บ.คอเขา อ.ชนอม
- เขต 2 บ.ทุ่งไผ่ อ.สิชล
- เขต 3 บ.บางไร่ อ.สิชล
- เขต 4 บ.คลองโหมต อ.สิชล
- เขต 5 บ.โรงโขน อ.ท่าศาลา
- เขต 6 บ.หน้าถ้ำ กิ่ง อ.นบพิตำ
- เขต 7 บ.ห้วยใหม่ อ.พิปูน
- เขต 8 บ.ดอนม้อ อ.พรหมคีรี
- เขต 9 บ.สวนอายุ อ.ฉวาง
- เขต 10 บ.ทุ่งหิน อ.ฉวาง
- เขต 11 บ.เกาะขวัญ อ.ถ้าพรธรา
- เขต 12 บ.ริมคลองสุขุม อ.ปากพង
- เขต 13 บ.ไสปรางค์ อ.พระพรหม
- เขต 14 บ.วังไฟ อ.ลานสกา
- เขต 15 บ.หลักช้าง กิ่ง อ.ช้างกลาง
- เขต 16 บ.ควนสระบัว อ.ทุ่งใหญ่
- เขต 17 บ.ด่าน อ.หัวไทร
- เขต 18 บ.หนองหม้อ อ.เฉลิมพระเกียรติ
- เขต 19 บ.ใต้ อ.ชะอวด
- เขต 20 บ.ถ้ำใหญ่ อ.ทุ่งสง
- เขต 21 บ.พรุณา อ.ทุ่งสง
- เขต 22 บ.เสม็ดจวน อ.ทุ่งใหญ่
- เขต 23 บ.ลากชาย อ.หัวไทร
- เขต 24 บ.ควนราบ อ.ชะอวด
- เขต 25 บ.ลาไม อ.ชะอวด
- เขต 26 บ.บางตาแหก อ.บางขัน